

bi se mogla upotrebljavati kao početna i privremena faza u uvođenje vjernika u sve veće i potpuno sudjelovanje u svetoj misi. Jer ne smijemo zaboraviti, da sudjelovanje naroda, ne samo unutarnje nego i vanjsko, ostaje cilj pastoralne brige svakoga svećenika, kako to govori Instrukcija u br. 16: »Primjernom katehezom i vježbama neka se narod postepeno uvodi u sve veće, pače u puno sudjelovanje u onomu, što na njega spada.«

Ova Instrukcija doista dozvoljava, da se neki dijelovi mise, koji spadaju na vjernike mogu povjeriti zboru, da ih pjeva (br. 16 c), osobito ako vjernici još nijesu dovoljno poučeni ili ako je pjevanje višeglasno, ali izričito zabranjuje, da zbor sve pjeva, a narod da šuti: *Probandus autem non est usus tribuendi uni scholae cantorum universum cantum totius »Proprii« totiusque »Ordinarii«, populo a participatione in cantu penitus excluso* — nikako se ne odobrava običaj, da zbor pjeva sve nepromjenljive i promjenljive dijelove mise, i da se narod potpuno isključi iz pjevanja.

Crkvi je poslije II. Vatikanskog Sabora do toga, da svaki svećenik tako celebrija svetu misu, da ona bude vjernicima što korisnija, što plodonosnija, da uvijek bude što je moguće svečanija i sa što potpunijim učešćem Božjega puka. To svakako treba da bude briga i svakog savjesnog svećenika.

P. Milan Šesnić O. P.

SVETOPISEMSKA RAZLAGA MAŠNIH DELOV

(nadaljevanje)

DUHOVNIŠKI BLAGOSLOV

Morda zlepa ni kako duhovniško opravilo vsebinsko tako izvotljeno kot delitev blagoslova. Blagoslavljam vse, ne da bi se prav zavedali, kaj blagoslov je in kaz z njim naklanjamo ljudem ali stvarim. Blagoslov ni zakrament in zato ne učinkuje *ex opere operato*. Blagoslov je zakramental. V nas učinkuje le toliko, kolikor z njim sodelujemo in s kakšno dispozicijo ga sprejemamo. Nevernim blagoslov ne pomeni nič, lahkovernim pa včasnih preveč. Zanje je nekaka magična sila, ki naj dela čudeže. Blagoslovljen predmet postane trdnjava njihove varnosti. Če bi to zau-

panje izhajalo iz vere, bi bilo vse v redu. Ker pa v blagoslovljenem predmetu vidijo inkarnacijo nevidne sile, menijo, da mora učinkovati ex opere operato. Vendar blagoslov ni brez vsebine. To bi se pokazalo najbolje, če bi Cerkev blagoslovila kakšno odvratno stvar, na primer orožje. To bi vzbudilo v mnogih začudenje, različno tolmačenje, razočaranje. Ali bi videli ljudje v tem samo soglasje Cerkve s tistim, ki bo orožje uporabljal, torej odobravanje njegovih dejanj, ali še kaj več? V blagoslovu bi nabrž slutili podelitev neke skrivnosne sile in bi bili zato ogorčeni. Blagoslov le nekaj pomeni. Kaj pa, nam bo povedalo razodetje, saj je spadal blagoslov že k bistvu starozaveznih bogoslužnih dejanj. Duhovniški blagoslov pri maši je notraje povezan z daritvijo, zato je prav, da spoznamo njegovo polno vrednost in jo v celoti izrabimo. To je važno posebej sedaj, ko je odpravljen blagoslov z Najsvetejšim po maši. Kdor bo polnovrednost duhovniškega blagoslova pri maši pravilno dojel, ne bo tožil po odpravljenem blagoslovu z Najsvetejšim.

Čeprav je duhovniški blagoslov pri maši v notranji zvezi z evharistično daritvijo, ni bil vedno v navadi. V sedanji obliki ga poznamo od leta 1230, ko ga je uzakonila sinoda v Albi. Sprava so delili blagoslov po maši samo škofje in to med potjo, ko so odhajali od oltarja. Škof je med potjo polagaj ljudem roke na glavo, ko so prednjim klečali in jih blagoslavljal. Nekateri krajevne sinode so tak blagoslov dovolile tudi duhovnikom, kar je veljalo zlasti za severne kraje, vendar je karoliško pravo te privilegije odpravilo, ker je hotelo zaščititi pravice škofov. Kljub tem prepovedim se je duhovnikov blagoslov v galikanskem obredu vedno obdržal. Duhovnik ga je podelil neposredno po očenašu. V samostanih, zaradi velikega števila maš, menihi niso podeljevali zadnjega blagoslova zato, ker se teh »zasebnih« maš navadno ni nihče udeleževal. Mašo so končali z odslovitveno formulo in nato zapustili oltar, kot je še danes običaj pri kartuzijanih. Redovniki, razen kartuzijanov, so nasplošno zelo pozno uvedli duhovnikov blagoslov pri maši. Ker takrat še ni bilo enotne formule, so se posluževali krajevnih navad in upotrebljali tiste formule, ki so jih rabili duhovniki pri privatni delitvi blagoslova. Od 12. stoletja dalje duhovniki niso več delili blagoslova pri odhodu od oltarja, ampak je bil blagoslov že zraščten z mašnim obredom. V 14. stoletju pride v rabo tudi

enotna formula. Posneta je bila po formuli škofove pontifikalne maše. Razlika med škofovim in duhovnikovim blagoslovom je bila samo v tem, da je škof delil blagoslov s prosto roko, duhovnik pa s kakim posvečenim predmetom, morda z relikvijo, ki je bila med mašo na oltarju, s križem, pateno ali korporalom.

Kakšna je vsebina blagoslova v luči razodetja? Kako je blagoslov notranje povezan z evharistično daritvijo in kaj nam naklanja?

V svetem pismu pogosto naletimo na blagoslov. U stari zavezi je bila raba blagoslova nekaj vsakdanjega, ne samo v bogoslužju, ampak tudi v zasebnem življenju. Blagoslov ni bil izključen privilegij duhovnikov, ampak je bil vsak človek nosilec blagoslova in zato tudi njegov posredovalec. Če se je moral kdo komu zahvaliti za izkazano dobroto, mu ni rekel hvala, ampak ga je v znak hvaležnosti blagoslovil. Tudi na pozdrav pri srečanju, se je odgovor pogosto glasil: »Naj ti bo dan v mir in blagoslov! (prim.: Rut 2, 4. 5 Ps 118, 26; Lk 10, 5; 24, 36). Tako pogosto so blagoslavljali drug drugega, da je bil izraz »blagosloviti koga«, domala enako v rabi kot »pozdraviti koga«, »zahvaliti se komu«, toda blagoslov vendarle ni bil sinonim za hvaležnost ali za odzdrav. Blagoslov je pomenil mnogo več. Blagoslov je pomenil življensko silo, moč, sposobnost. Ta sila je bila, po prepričanju Izraelcev, nekaj stvarnega kot hrana ali premoženje ali orožje. Imela je svojo substanco in je mogla stvarno učinkovati. Nje nosilec ni bil samo človek, ampak tudi človeška skupnost kot družina ali narod, pa tudi živina, polje, travnik, vinograd. »Tako govori Gospod: 'Če v grozdu najdeš še sok, se potlej reče: Ne pogubi ga, ker je blagoslov v njem!« (Iz 65, 8). Tudi človek ima v sebi sposobnost s katero more vplivati na življenje. Ker more zaploditi novo življenje, so ga pojmovali kot bitje, ki more življensko sposobnost in zato tudi blagoslov, posredovati drugim. Blagoslov v izvirnem pomenu je sposobnost katero podeli človek bližnjemu z namenom da ga okrepi, osreči in življensko usposobi. Podeliti sposobnost, ki naredi človeka močnega, premožnega, srečnega, se pravi človeka blagosloviti. Bistvo blagoslova je torej v podelitvi neke stvarnosti, ki more imeti dobre učinke.

Od kod izvira to trdno prepričanje o življensko moč blagoslova?

Ker so imeli Izraelci Jahveja za edino pravega Boga in za Gospodarja življenja, so verovali, da izhaja ves blagoslov od Jahveja. Jahve je živi Bog. On je vir življenja. Človek prejme življenje od Boga. Vsak človek je blagoslovljen toliko, kolikor je sprejel življensko silo od Boga. Da se nekateri odlikujejo od drugih in so nad njimi, je to zato, ker so prejeli večji blagoslov, poseben blagoslov. Vse kar pride v območje božanstva prejme stvarnost in zato more učinkovati. Življenska sila in posredovalna moč, kar je v bistvu blagoslov, sta v zvezi z božanstvom in zato resnična stvarnost. Učinkovitost blagoslova izhaja iz njegove notranje zveze z virom življenja, z božanstvom. Od tod izhaja tudi njegova nepreklicnost. Blagoslov se ne more vzeti nazaj, ker se življenska sila ne vrača v človeka. Tu je utemeljena Izakova stiska. Blagoslov za katerega ga je opeharil Jakob, ne more preklicati in podeliti Ezavu (1 Mojz 27, 25 sl.). Kdor je bil brez blagoslova, je bil oropan življenske sreče, premoženja in blagostanja. Nad njim je viselo prekletstvo in mu spodneslo sleherni življenski napor po izboljšanju položaja. Tak je bil Savel. On ni uspel nikjer, ker je bilo izčeno nad njim prekletstvo, nasprotno pa je David povsod uspel, ker je bil z njim blagoslov. Če je bil kdo v življenju srečen in je bil premožen, zdrav ter podjeten, so to pojmovali kot manifestacijo blagoslova, katerega poseduje. Ako je kralj užival božji blagoslov, se je to pokazalo v materialnem blagostanju dežele in posameznikov. Porastla je tudi duhovnost, vera in morala. Kraljev blagoslov se je raztegnil tudi na reči živino, polje, vinograd. Enako tudi prekletstvo ni obstalo samo na človeku, ampak se je kot blagoslov raztezalo na stvari in deželo (prim. 5 Mojz 21, 22, 23).

Blagoslov je bil resnična ustvarjalna sila, vir življenja in življenskih uspehov. V stari zavezi je bila bolj poudarjena materialna stran blagoslova kot telesno zdravje, dolgo življenje, obilje otrok, premoženje, zunanji mir, oblast; v novi zavezi pa stopijo v ospredje mesijanske dobrine. Kakor so bile v stari zavezi materialne dobrine zunanji izraz blagoslova, tako v novi zavezi materialne dobrine prav nič ne dokazujejo posest blagoslova. Mesijanske dobrine se morejo ostvariti mimo materialnih dobrin. Uspevati morejo celo tam, kjer jim je okolje nasprotno, sovražno. »Blagor njim, ki so zaradi pravice preganjani, zakaj njih je nebeško kraljestvo« (Mt 5, 10, 11; Lk 6, 22). Skupni izraz

mesijanskih dobrin je »božje kraljestvo« (prim.: Mt 25, 34; Mr 10, 17, 23). Ostvaritev mesijanskih dobrin je osebno združenje s Kristusom, s čimer ni dano samo poročstvo večnega življenja, ampak je večno življenje: »In to je pričevanje, da nam je Bog dal večno življenje in je to življenje v njegovem Sinu. Kdor ima Sina, ima življenje. Kdor nima božjega Sina, nima življenja« (1 Jan 5, 11, 12; Jan 17, 3; 3 — 5, 36). Popolno združenje s Kristusom se bo ostvarilo v onostranstvu, toda po veri in ljubezni smo združeni s Kristusom že sedaj, zato je že sedaj v nas večno življenje. »Kdor veruje v Sina ima večno življenje« (Jan 3, 36). Združenje s Kristusom je vir blagoslova, iz blagoslova pa izvirajo mesijanske dobrine. Kakšne so te dobrine konkretno, pove starozavezno razodetje, kjer v kontekstu blagoslov pomeni: a) mesijanske obljube, ki naj prikličejo v spomin čudeže v puščavi. »Jedli so in se zelo nasitili, izpolnil jim je njih poželenje« (Ps 78, 29; 105, 40).

b) Božjo pomoč, ki se bo izkazala zlasti v času narodne nesreče, stiske, poraza. »V času nesreče ne bodo osramočeni, v dneh lakote bodo nasičeni« (Ps 37, 19; prim.: Ps 81, 17; 5 Mojz 14, 29; 26, 12; Joel 2, 26).

c) Obilje zemeljskih dobrin v Obljubljeni deželi (prim.: 5 Mojz 6, 11; 11, 15; 31, 20; Neh 9, 25; Iz 49, 10; Ps 132, 15).

Tudi v novi zavezi je nasičenje lačnih eden od Gospodovih blagrov in ima tipičen mesijanski značaj (Mt 5, 6; Lk 6, 21). V Razodetju pa pomeni izraz »biti nasičen in odžejan« izpolnjenje vseh želja, nebeško blaženost (Raz 7, 16).

Blagoslov so v svetopisemskih časnih podeljevali s kretnjami ali zgolj z izgovarjanjem besedi. Včasih je bilo oboje hkrati. Kretnje so bile različne. Izrael je blagoslovil sinova Efraima in Manaseja tako, da je dvignil svojo desnico in jo položil na Efraimovo glavo, svojo levico pa na Manasejevo glavo, križem držeč svoji roki (prim. 1 Mojz 48, 14). Izak je opeharjenega Ezava najprej poljubil in šele nato blagoslovil z besedami (1 Mojz 27, 27). Podeljevanje blagoslova s poljubom je bil na Vzhodu v navadi zlasti pri srečanju (4 Kralj 4, 29). Z besedami izražen blagoslov ni-

kakor ni bil samo preprosto voščilo za srečno prihodnost. Besede so bile več kot želje. Besede, izgovorjene ob blagoslovu, so izražale stvarnost. Imele so moč, da so priklicale v bivanje, kar so izražale. Podelitev blagoslova je pomenilo ostvaritev tega, kar besede pomenijo. Jakob je blagoslovil vsakega sina z njemu primernim blagoslovom (1 Mojz 49, 1 sl.) in očetov blagoslov je utrdil hiše njegovim otrokom (prim. Sir 3, 9). Tudi duhovnikov pogled kvišku pred blagoslovom, so alegorično razlagali. Kakor je Jezus blagoslovil apostole pred vnebohodom s povzdignjenimi rokami (Lk 24, 50) tako blagoslavlja tudi duhovnik vernike pred odhodom od oltarja.

Ker je blagoslov zajemal iz božjega vira in je naklajal verske vrednote, ni čudno, če je bil vedno sestavni del bogoslužnih dejanj. Duhovniki so blagoslavljali prihajajoče v tempelj k daritvi. Potem ko so ljudje odmolili neke vrste splošno spoved (prim. Ps 15), jih je duhovnik na tempeljskem pragu blagoslovil, nato pa pustil v svetišče. Po opravljenem bogoslužju je ljudstvo spet čakalo v tempeljski veži na duhovnikov blagoslov (prim. Lk 1, 21. 22). Bogoslužje je bilo najprimernejša prilika za delitev blagoslova, zato je vlijal rek: »Blagoslavljam vas iz hiše Gospodove!« (Ps 118, 26 b).

Zraščenost blagoslova z bogoslužjem je v razodetju izpričana, zato je tudi duhovnikov blagoslov po maši umesten in svetopisemsko utemeljen. Najprej se moramo živo zavedati, da duhovnikov blagoslov po maši niso prazne besede niti ne dobre želje za človekov življenjski uspeh, ampak besede, ki izražajo stvarnost. Blagoslov dejansko podeljuje mesijanske dobrine. Ker novozavezni blagoslov niso materialne dobrine, ampak duhovne, nas vsakokratni blagoslov zbližuje z Bogom. Blagoslov podeljuje moč za rast v duhovnem življenju, odstranjuje ovire milosti in jo krepi, množi mesijanske dobrine. Pri maši smo poslušali božjo besedo in opravili sveto daritev. Razodetje se je med nami poostvarilo. Mistična usmrtitev je izvršena, Kristusova daritvena volja izpričana in ostvarjena, sprava z Bogom zadobljena. Ker smo dosegli spravo z Bogom, smo Bogu mnogo bližnji kot pred mašo. Biti Bogu blizu, se pravi, b ti blizu viru življenja in blagoslova, zato je umestno, da duhovnik neposredno po pridobljeni spravi z Bogom seže po viru življenja in kot delivec božjih skrivnosti (prim. 1 Kor 4, 1) da blagoslov. Blagoslov nas približa Bogu, ne

samo zato, ker nam nekaj božjega podeli, ampak zato ker je Bog vir blagoslova. Nauk o blagoslovu nas poleg dobrin, ki jih z blagoslovom prejemamo pouči tudi o Bogu, viru blagoslova in o duhovniku kot njegovem posredovalcu. Bog je vir nadnaravnega življenja. Kakor so v stari zavezi verovali, da je vse življenje od Boga, tako verujemo v novi zavezi, da ni nadnaravnega življenja brez Boga. »Jaz sem zato prišel, da bi imeli življenja in ga imeli v izobilju« (Jan 10, 10). To je nadnaravno življenje milosti in otroštva božjega, kar prihaja samo od Boga. Duhovnik se imenuje božji služabnik (5 Mojz 10, 8) in oskrbnik božjih skrivnosti (1 Kor 4, 1). Starozavezno besedo »kohen« izvajamo iz akadskega debla 'kun', kar pomeni: stati, vzravnano se držati. Duhovnik je torej tisti, ki stoji pred Bogom. Pred njim stoji zato, da mu služi in ga časti. Duhovnik je samo posredovalec božjega življenja. V tej funkciji se zlasti lepo iskaže pri delitvi blagoslova, ko zajema iz božjega in naklanja vernikom. Duhovnik je najbliži Bogu, viru blagoslova, zato tudi njegov najboljši posredovalec. On ne zajema iz svojega, ampak »iz njegove polnosti vsi prejemamo milost na milost« (Jan 1, 16). Ker je blagoslov resnična duhovna stvarnost, njegov učinek v nas ni prazen (prim. 1 Kor 15, 10), ampak se stopnjuje po meri našega sodelovanja z njim.

GOSPOD Z VAMI

Svetopisemski izraz 'Gospod z vami' pri maši ne pomeni pozdrav, ampak je dobil značaj nagovora. Kadar se z njim obračamo k vernikom, ga uporabljamo namesto zvalnika (vokativa), zato bi ga po smislu mogli izraziti tudi: 'O kristajni' ali 'Dragi verniki'. Z izrazom hočemo vernike vzdramiti. Pripraviti jih hočemo na sledečo akcijo, zato ima izraz ustrezno mesto tik pred prošnjo. Z izrazom 'Gospod z vami' ljudstvo nagovorimo, takoj za tem pa pokličemo k molitvi. Značaj nagovora je posebno viden v dialogiziranih vzklikih pred predglasjem. Pred 'Kvišku srca' vernike vzdramimo. Z nagovorom 'Gospod z vami' jih hočemo reči: pripravite se, da boste povzdignili svoja srca k Bogu! Vzdramite se, daritev se približuje! Podobno je na koncu maše, pred blagoslovom. Blagoslov je nekaj velikega. Po opravljeni daritvi in zadobljeni spravi z Bogom, nam bo Bog z blagoslovom naklonil moč za krščansko živ-

ljenje. Nagovor vernike drami. Njih pozornost obrača na to, kar bo sledilo in s tem pripravlja dispozicijo za sprejem blagoslova. Tak je liturgični pomen nagovora. Svetopisemski je glovlji in se lepo sklada z evharistično daritvijo.

Izraz 'Gospod z vami' je bil pogost pozdrav v svetopisemskih časih. Ko je prišel Booz iz Betlehema pogledat žanjce na njivo, jim je rekel: »Gospod z vami!« (Rut 2, 4). Pozdrav je torej liturgija dobesečno povzela iz svetega pisma, ne pa odzdrav. Zanjci so odgovorili Boozu: »Gospod te blagoslovi!« (Rut 4, 5). Navadno se je odzdrav glasil: »In tudi s teboj!«, tako kot se pravilno glasi v današnji angleščini 'And also with you'.

Naš odzdrav 'In s tvojim duhom', prirejen po latinskem 'Et cum spiritu tuo', je sicer v skladu z razodetjem, čeprav in dobesečno iz njega povzet kot pozdrav. Naš odzdrav pove manj kot izvirni 'In tudi s teboj'. Odzdrav 'In s tvojim duhom' ne izrazi stvarne, bitne božje navzočnosti kot jo vsebuje izvirni pomen. Z odgovorom ne izpovedujemo reznice, da je Bog duh in da je med nami pričujoč kot duh. Odgovor ne podčrtava božje eksistence, kakor da je vse človekovo bivanje in življenje odvisno od Boga in je človek od vseh strani obdan od Boga kot se izražajo Apostolska dela: »Zakaj v njem živimo in se gibljemo in smo« (Apd 17, 28). Da z odgovorom ne mislimo na božjo eksistenco, pričajo tudi prevodi živih jezikov. Nihče ni izraza 'duhom' zapisal z veliko, kar bi moral, če bi bila mišljenja tretja božja oseba, Sv. Duh, ali eksistenca Boga kot taka, ki je duhovne narave.

Kakšna je vsebina odzdrava, najbolje pojasni primer. Kakor umrli pisatelj živi naprej v svojih delih ali filozof v svojih idejah, tako živi Bog v svojem razodetju. Kdor sprejme razodetje za življensko vodilo, živi v duhu, ki veje iz razodetja. Mi živimo v duhu evangelija, če svoje življenje vskladimo z evangeljsko normo. Iz razodetja veje božji duh. Kdor se njega navzame, se poboži. Duh evangeljske resnice nas vodi h Kristusu, ki je Resnica, duh evangeljske provice nas vodi k njemu, ki je Pot, duh vere nas povezuje z Bogom, ki je Življenje (prim. Jan 14, 6). Tako nas Kristusov duh notranje preobrazuje, dviga in posvečuje. Z odzdravom 'In s tvojim duhom' želimo bližnjemu, da bi mu bil duh božji življensko vodilo in moč pri duhovni rasti. To je brez dvoma lepa vsebina, vendar ne izraža izčrpno svetopisemskega pomena.

Svetopisemski pozdrav 'Gospod z vami' z odgovorom 'In tudi s teboj' kaže najprej in predvsem na božjo eksistenco. Temeljna misel pozdravlja je prepričanje, da je Bog stvarno in osebno med nami navzoč. Ne gre samo za neko umsko spoznanje, da biva Bog, niti ne za resnico, da je človek od vseh strani obdan od Boga, ampak za prepričanje, da je Bog med nami osebno navzoč. Ko je Bog poklical Mojzesa in mu obljubil pomoč pri izhodu iz Egipta, se mu je takole predstavil: »Jaz sem Jahve. Povej egiptovskemu kralju . . .« (2 Mojz 6, 29). Prva beseda, ki jo je Bog spregovoril je izredno važna. Bog se je razodel tako, da je spregovoril: »Jaz sem.« Kadar koli srečamo v svetem pismu poleg pomožnika še osebni zaimek 'jaz' če Bog govori o sebi, to ni nikak stilistični pleonazem, ampak pomeni taka govornica stvarno, osebno navzočnost Boga. Osebno navzočnost Boga izrazi sveto pismo z osebnim zaimkom ali z imenom Jahve. Tak način izražanja je v novi zavezi značilen zlasti za evangelista Janeza. Ko je prišla tolpa nad Jezusa v Getzemani, jim Jezus reče: »Jaz sem« (Jan 18, 5). Ko so apostoli zagledali Jezusa ko je hodil po morju in se prestrašili, jih Jezus pomiri z besedo: »Jaz sem« (Mt 14, 27; Mr 6, 50; 14, 62; Jan 6, 20; 8, 24. 28). Tu ne gre samo za identifikacijo, ampak za razodetje božje moči in osebne pričujočnosti. Tudi angel zagotavlja Mariji: »Gospod je s teboj« (Lk 1, 28). Bog je najbolj gotova stvarnost in tudi najbolj intimno navzoč. Bog je tako realna osebnost kakor sem sam. To je temeljno prepričanje svetega pisma. Iz tega prepričanja izhaja zaupanje, da se bo Bog zavzel za človekovo usodo. Bog je dejaven, ne mrtev idol. To prepričanje je navdihnilo vso starozavezno molitev. Ves psalterij je prežet s prepričanjem, da je »Gospod moja skala, moja grad, moj osvoboditelj, moja pečina, kamor se zatekam, moj ščit, rog moje rešitve, moja obramba« (Ps 18, 3; 19, 15; 26, 1; 31, 4 itd.).

Pozdrav 'Gospod z vami' izraža resnico, da je Bog osebno navzoč. Bog ni oddaljeno in človeku nedostopno bitje. Kljub svoji vseobsežnosti nam je blizu, je med nami. Bog je osebno navzoč zato, ker se zanima za nas. Bog se zanima za našo usodo in sopa v našo obrambo. S tem pozdravom so ljudje opozarjali drug drugega na to temeljno resnico o Bogu, hkrati pa z znaki vljudnosti ob pozdravu vlivali zaupanje v Boga.

Ta pozdrav je nadvse umesten pri maši. Ali ni pri maši Bog stvarno, čeprav zakramentalno navzoč? Ali ni Bog traktat res med nami in prihaja celo v nas (prim. Gal 2, 20)? To je res, saj je maša stvarna, čeprav skrivnostna usmrtitev Kristusa, Boga. Pozdrav 'Gospod z vami' nam stvarno navzočnost Kristusovo tudi v besedi zagotovi.

POLJUB OLTARJA

Bogoslužje se pri opravljanju svetih dejanj ne poslužuje samo govornjene besede, ampak tudi različnih kretenj. Kretnje so nema govornica, vendar natranje doživljanje dostokrat krepkeje izražajo kakor besede. Znjimi podkrepimo smisel besedi ali pa izražamo to, kar se z besedami niti povedati ne da. Tako klečanje krepkeje izraža skrušenost kot zgolj ustna izpoved. Čustvo ljubezni pa z besedo niti izraziti ne moremo. Medsebojno duhovno edinost in povezanost izrazimo z objemom, pripadnos nekemu, z ustrezno ljubeznijo, pa s poljubom.

Kretnje so naravne spremljevalke kulturnik dejanj. Vsak kult jih pozna, posebno pa so bile bogate in smiselne v izraelski liturgiji. Orientalski človek je vedno razodeval svoj živahni značaj s kretnjami. Zamah z roko, skomig z rameni, priklon glave ali namig z očmi niso bili samo redni spremljevalci govornjene besede, ampak so izražali najbolj delikatne odtenke mišljenja, to, kar se z besedo sploh izraziti ni moglo. Izraelski človek je v razgovoru vedno uporabljal kretnje. Z njimi je tolmačil smisel besedi, jih podkrepljeval in oživljal. Emfazo v stavku ni izražal z glasom, ampak s kretnjami.

Pri bogoslužju je na različne načine izražal izraelski človek podrejenost Bogu. Priklon z glavo ali s telesom, je pomenil pokorščino, spoštovanje, češčenje. Ko je Abraham zagledal tri goste, jim je tekel naproti in se v znak spoštovanja pred njimi priklonil do zemlje (1 Mojz 18, 2). Ležanje na obrazu (prostracija) je bilo znamenje najgloblje pokorščine, kakršno so izkazovali samo kraljem in božanstvu (prim. Ezek 1, 28 c). Klečanje je bila splošna drža pri molitvi (3 Kralj 8, 54; Dan 6, 10; Lk 22, 41) in povzdigovanje ali razprostritev rok izraz prošnje, naslovljene na Boga, kar spričuje psalmist: »Sliši glas moje prošnje, ko vpijem k tebi, ko dvigam svoje roke k tvojemu svetemu templju«

Pss 28, 2; 47, 2; 3 Kralj 8, 54). Pogled z očmi je mogel pomeniti vpoklic. Pogled navzgor pa je bil izraz zaupne molitve (Mr 6, 41). Veselje je razodeval ples (2 Mojz 15, 20; 1 Kralj 1, 11; Jer 31, 4) ali ploskanje z rokami (Ps 47, 1; Iz 55, 12). Izraz ljubezni je bil poljub. Vendar poljub ni bil samo dokaz čustvene navezanosti na osebo, ampak je imel še globlji pomen.

Poljub je bil: a) znamenje ljubezni, ki je plamtela med člani družine ali bližnjega sorodstva. Izak je najprej poljubil Ezava, nato ga je blagoslovil (1Mojz 27, 26; Rut 1, 9; 3 Kralja 19, 20). Ko je Jakob prišel snubit Rahelo, mu je stric Laban pritekel naproti, ga objel in poljubil ter privedel v svojo hišo (1 Mojz 29, 13). Goste so sprejemali v hišes poljubom (prim. Lk 7, 45). Poljubljali so se na ustnice, navadno pa na lica ali vrat. Učenici so učiteljem poljubljali roke, obleko ali celo noge. Mladi so pri srečanju starejšim poljubljali roke, nižji svoje predstojnike, žena možu roko ali brado. Poljub je izražal medsebojno navezanost. Bil je zunanji dokaz ljubezni, ki je povezovala članke družine ali sorodstva v trdno skupnost.

b) Poljub je izražal tudi pokorščino in podrejenost višnjemu. Poljub nižjega višnjemu je pomenil, da se mu svobodno podreja in mu hoče služiti. V drugem psalmu uči psalmist vladarje zemlje, naj služijo Gospodu v strahu in se mu s trepetom klanjajo (prim. Ps 2, 12). V izvirnem besedilu se glasi 'našqû bar', kar pomeni: poljubite s na! Poljubiti koga, na primer noge kralju, je pomenilo na Vzходу, podvreči se mu, spoštovati ga. Poljub je torej priznanje odvisnosti od višnjega.

c) Poljub je imel tudi religiozen pomen. S poljubi so se Kanaanci oklepali malikov in jim izkazovali čiščenje. Poljub je bil kulturno dejanje. Zato je Jehu pri iztrebljenju malikovanja naredil sklop, da ne bo pobil tistih, ki niso pripegibali kolen pred Baalom in katerih usta ga niso poljubljala (3 Kralj 19, 18). Malikovanje je bilo združeno s poltenostjo in počutno naslado. To izprijenost je pravovernno judovstvo odpravilo, zato je tudi poljub dobil novo vsebino. Poljub ni več izražal izživljanje počutnosti v službi božanstva, ampak samo zvezo z božanstvom, privrženost in odvisnost. Zunanja oblika je ostala, menjala se je le vsebina. Poljub v religioznem območju pomeni zvezo z Bogom in bratovsko zvezo tistih, ki jih povezuje Kristusova ljubezen med seboj. Sveti poljub ali poljub ljubezni, kakor

ga razglša apostol Pavel (1 Kor 16, 20), pomeni zvezo s Kristusom in bratosvsko zvezo tistih, ki so po ljubezni združeni s Kristusom. »Pozdravite se med seboj s poljubom ljubezni« (1 Pet 5, 15), pomeni: bodite med seboj eno, bodite zveza svetih!

Poljub oltarja pomeni zvezo s Kristusom. Kako smisljeno si stojita nasproti, v obnovljenem obredu maše, dva poljuba: poljub na začetku maše in na koncu. Poljub na začetku maše pristup h Kristusu, na koncu pa odhod od Njega kot spravne žrtve. Poljub oltarja ne pomeni slovo od Kristusa, ampak da se je zveza z njim stvarno utrdila. Poljub na koncu maše pomeni samo slovo od oltarja (žrtvenika) in ponovno, poglobljeno zvezo s Kristusom. Poljub ni toliko izraz ljubezni kolikor stvarne zveze s Kristusom. Ker pa je Kristus vir ljubezni, se človek zaradi zveze z njim tako okrepi v ljubezni, da mu jo s poljubom spet hvalen vrača.

(Nadaljevanje)
dr. Francè Rozman

NIJESMO KOLONIJA

(Jedna anomalija u turističkoj pastvi na Jadranu
ili

O svećenicima, koji vole putovati i ljetovati na tuđi račun)

Sigurno je pastoralna i opravdana i nužna briga za specifičnu duhovnu pastvu turista, — i domaćih, a osobito onih, što iz daleka dolaze u našu zemlju, — nužna barem kroz glavnu, ljetnu, turističku sezonu. U našim primorskim stranama, gdje je turizam najintenzivniji, pogotovu. Milijuni se stranaca tu izmijene tijekom godine. A mnogi su od njih, — možda i većina, — katolici: Talijani, Austrijanci, Francuzi, Belgijanci, Česi, Poljaci, dobar dio Nijemaca, Holandeza, Engleza, Amerikanaca. A naša domaća pastva, — ona redovita, — nije u stanju da ih efektivno obuhvati i pastoralno obradi. A onda i zbog specifičnih okolnosti, u kojima živi taj turistički svijet: nemiran i nomadski. Jedva se može od njega očekivati, da će on sam, i u koliko je po tradiciji religiozan, potražiti kontakte s Crkvom, kad se je, na nekoliko dana ili, najviše, tjedana, zatekao u tuđoj zemlji i u nepoznatu ambijentu. Ima, da-